

1995 по 2012 р. Особливу увагу приділено динаміці розвитку французько-американського співробітництва в рамках НАТО. Після закінчення «холодної війни», розпаду СРСР на зміну біполярному світу прийшов однополярний. Виникла необхідність в реформуванні НАТО, оскільки основна мета організації – протистояння державам з соціалістичним ладом, втратила колишню актуальність. Для Франції це була можливість заявити про себе як про державу зі світовою відповідальністю. Однак США не хотіли втрачати лідерство в НАТО. Якщо період президентства Ж. Ширака ознаменувався кризою у взаєминах у зв'язку з військовою операцією в Іраку, то президентство атлантиста Н. Саркозі сприяло усуненню більшості суперечностей і поверненню Франції в командні структури НАТО. Встановлено, що Ж. Ширак і Н. Саркозі у взаєминах з США і НАТО керувалися голлістською принципами і ставили на перше місце французькі національні інтереси. У цей період Франція виступала за реформування НАТО, за встановлення рівноправного партнерства всіх членів організації, за отримання європейськими державами більшої самостійності від США. Результати діяльності президентів в області трансатлантичної співпраці можна вважати відносно успішними, оскільки Франції вдалося зберегти особливий статус у складі НАТО.

Ключові слова: НАТО, іракська криза, Ж. Ширак, Н. Саркозі, Рада Безпеки, голлістські принципи.

УДК 94(4):327.(497.5)«2000-2013»

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2018.05.18-27>

Ірина Боровець,
аспірант,

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ДЕЯКІ ПОЛІТИКО-ВІЙСЬКОВІ АСПЕКТИ ДВОСТОРОННІХ ВІДНОСИН РЕСПУБЛІКИ ХОРВАТІЯ ТА США ПРОТЯГОМ 2000-2013 РР.

Анотація. Протягом усього періоду європейської інтеграції Республіки Хорватія (РХ) відносини з США не лише не відходили на другий план, а й значно впливали як на наближення країни до членства в ЄС, так і на її зовнішню політику. Тому, дослідження теми європейських прагнень Хорватії без погляду на двосторонні відносини цієї країни з впливовими міжнародними гравцями, зокрема США, протягом усього періоду євроінтеграції, буде не повним.

Важливість США для Хорватії у цей період пояснюється передусім євроатлантичною інтеграцією та впливом з боку Америки на набуття Хорватією членства в НАТО. Також, окремої ваги набирає вимір військового співробітництва, що пояснюється, можливо тим, що США дивилися і продовжують дивитися на відносини з Хорватією через призму регіонального контексту, вбачаючи в цій країні передусім важливого партнера у Південно-східній Європі, який, будучи членом ЄС та НАТО, а також низки регіональних організацій, здатний зробити відчутний внесок у стабілізацію регіону та бути союзником Вашингтону у важливих міжнародних ініціативах, в т.ч. військових. В умовах, коли інтеграційні процеси у регіоні ПСЄ поступово втрачають свій темп, залишаючи місце для певної нестабільності, Америка вбачає у Хорватії демократичну країну із стабільною безпековою ситуацією, ринковою економікою та повагою до прав людини, яка може своїм прикладом і конкретними діями позитивно вплинути на країн-сусідів.

Ключові слова: хорватсько-американські відносини, Хорватія, США, військове співробітництво.

Протягом усього періоду європейської інтеграції Республіки Хорватія (РХ) відносини з США не лише не відходили на другий план, а й значно впливали на зовнішню політику цієї країни. Тому, для більш повного розкриття теми наближення Хорватії до членства в ЄС слід дослідити також двосторонні відносини цієї країни з впливовими міжнародними гравцями, зокрема США.

Важливість США для Хорватії у цей період пояснюється передусім євроатлантичною інтеграцією та впливом з боку Америки на набуття Хорватією членства в НАТО. Також, попри те, що у різні періоди політичний діалог між обома країнами не завжди був на достатньому рівні, саме військове співробітництво між РХ та США завжди залишалося інтенсивним і конструктивним.

Хорватсько-американські двосторонні відносини поки що не стали темою ретельних досліджень ані з боку вітчизняних, ані з боку іноземних дослідників. Глобальний погляд на місце США у новому безпековому порядку в Європі та Південно-східноєвропейському регіоні дають П.Галбрайт [1], Р.Вукадинович [2]. Більш регіональний аспект інтересів США в ПСЄ, де Хорватія займає визначне місце, продовжує В.Бартлет [3], наголошуючи на ролі США для політики Хорватії наприкінці 90-х р. 20 ст., та підкреслюючи роль Вашингтону у виконанні Хорватією взятих на себе зобов'язань щодо подолання наслідків війни. В.Монгомері [4], колишній посол США у Загребі, докладно зупиняється на тих зобов'язаннях Хорватії, виконання яких від неї очікувалося міжнародною спільнотою та Америкою зокрема задля успішного позиціонування країни в Європі. Хорватські дослідники Н.Думанович і Д.Янкович [5] ставлять військове співробітництво РХ та США у контекст ширшої теми протистояння НАТО Росії у регіоні ПСЄ. Цю ж тему продовжує розвивати Шкрпец Д. [6], досліджуючи сучасну роль Загреба для Заходу та, зокрема, Вашингтону, у протистоянні з Росією і недопущенні дестабілізації нею регіону ПСЄ. Знову таки через призму НАТО в Південно-східній Європі розглядає І.Грдешич [7] відносини США із країнами регіону, передусім Хорватією, яка на його думку, була одною з ключових країн для успіху інтеграційних процесів в ПСЄ. І.Табак [8] більш конкретно розкриває тему американської військової допомоги Хорватії, наголошуючи на тих політичних непорозуміннях, які інколи ставали їй на заваді.

Двосторонні відносини між Республікою Хорватія (РХ) та США офіційно встановлені у 1992 р. після розпаду Югославії. Хоча поза хронологічними межами цього дослідження залишається тема хорватсько-американських відносин у 90-х рр. минулого століття під час війни Хорватії за незалежність та військових подій у Боснії і Герцеговині та посередництво Вашингтону у підписанні Дейтонської угоди 1995 р., яка поклала край війні в Боснії, та Ердутської угоди 1998 р., яка дозволила мирно ре-інтегрувати до складу хорватської держави раніше окуповані Західний Срієм, Східну Славонію та Баранью, варто зазначити, що вже відтоді Вашингтон приділяв особливу увагу співробітництву із Загребом. Так, американський уряд не лише допомагав Хорватії зі зброєю в умовах ембарго ООН, яке тривало з 1991 р., а й почав активно розвивати військове співробітництво, підписавши з Республікою Хорватія у 1994 р. Угоду про військове співробітництво. Це дало можливість Хорватії від тоді бути реципієнтом американської програми «Міжнародна військова освіта та тренування» (International Military education and Training, IMET), про яку детальніше мова буде йти далі [3, с. 78].

У період 1996-2000 рр. адміністрація тодішнього Президента США Б.Клінтона, у першу чергу Державний секретар М.Олбрайт, не приховувала своє невдоволення правлінням тодішнього Президента Хорватії Ф.Туджмана. Політичний діалог на найвищому рівні цього періоду не відрізнявся активністю. І хоча Б.Клінтон був першим американським президентом, який відвідав незалежну Хорватію у 1996 р., але він провів лише декілька годин у загребському аеропорті, зустрічаючись з главою держав Ф.Туджманом.

Гострої критики у той період Загреб зазнавав від Вашингтону з таких питань, як захист національних меншин, повернення сербських біженців, свобода слова та ЗМІ, а також співробітництво з Міжнародним карним трибуналом для колишньої Югославії. Слід зазначити, що питання забезпечення сприятливих умов для повернення біженців і розселених осіб на той момент стояло дуже гостро, враховуючи той факт, що близько 300 – 350 тис. громадян сербської національності були змушені залишити Хорватію під час військових подій, з яких лише 120 тис. повернулося, здебільшого лише формально – для упорядкування питання громадянства та майна, продовжуючи проживати поза межами РХ [9].

Невдоволення бездіяльністю Загреба у вищезазначених питаннях навіть призвело до призупинення у 1997 р. чергової позики МВФ для Хорватії у розмірі 80 млн. дол. США [3, с. 78]. У 1998 р. під час міжнародної донорської конференції в Хорватії, яка була скликана для потреб післявоєнної відбудови, тодішній посол США у Хорватії В.Монгомері поставив у пряму залежність обсяг допомоги Хорватії з боку міжнародних донорів від того, наскільки Хорватія «підтримувати ідеали міжнародної донорської спільноти» [3, с. 78].

Слід зазначити, що реальний прогрес у питанні повернення біженців Хорватія почала робити під тиском міжнародної спільноти і поступово виконала взяті на себе зобов'язання. Так, вже станом на 2005 р. з 19280 сербських будинків, зайнятих хорватами під час війни, 19256 було повернено. Починаючи з 1995 р. хорватська держава побудувала або реконструювала 146520 житлових будинків, 35% з яких для передачі сербським громадянам, які повернулися з вигнання [10].

Незважаючи на те, що хорватсько-американські відносини наприкінці 90-х не позначалися активністю, або навіть стагнували, у 1999 р. Хорватія надала повну підтримку Вашингтону у позиції щодо бомбардування силами НАТО Сербії під час косовської кризи. У цьому ж році Вашингтон офіційно скасував американське ембарго на ввіз зброї до Хорватії, який був на сназі з 1991 р.

З перемогою у 2000 р. нової ліберально-демократичної коаліції в Хорватії на чолі з Прем'єр-міністром РХ Івіцею Рачаном (Соціал-демократична партія) та Президентом РХ Степаном Месичем (Хорватська народна партія), розпочалася нова епоха конструктивних відносин цієї країни з міжнародними партнерами, зокрема й Вашингтоном. Вже у грудні 2000 р. відбувся Загребський Саміт глав держав та урядів країн ЄС, на якому лідери Євросоюзу закликали всі держави Західних Балкан прискорити свій шлях до ЄС. Таким чином, починаючи з 2000 р. членство в ЄС та НАТО набуває статусу стратегічної зовнішньополітичної мети хорватської держави, яку відразу привітав офіційний Вашингтон .

Відносини між двома державами, тим часом, були на декілька років зіпсуті наполяганням Америки забезпечити підтримку з боку Хорватії своєї позиції щодо статуту Міжнародного кримінального суду (International Criminal Court), який почав діяти від 2002 р. США, як відомо, відкликали свій підпис під Римським статутом та відмовилась визнавати юрисдикцію Суду, назвавши його таким, що

порушує національні інтереси і суверенітет США. Штати також почали інтенсивну дипломатичну боротьбу за те, щоб забезпечити імунітет перед МКС для своїх громадян. З 2002 р. і до 2006 р. Хорватія перебувала під тиском США, які намагалися переконати Загреб підписати т.зв. «Статтю 98», або Двосторонню угоду про імунітет (Bilateral Immunity Agreement), яким би РХ визнавала відсутність юрисдикції МКС над американськими громадянами, а отже, брала на себе зобов'язання не видавати американських громадян зазначеному суду [11].

Хорватія, підтримуючи загальну політику Європейського Союзу щодо Міжнародного кримінального Суду, відмовилася разом ще з 53-ма країнами, від підписання зазначеної двосторонньої угоди, мотивуючи це тим, що країна сама знаходиться під міжнародним тиском щодо видачі своїх громадян Міжнародному карному трибуналу для колишньої Югославії за військові злочини. А отже, Хорватія не може погодитися на те, щоб громадяни інших держав за подібні злочини уникали міжнародної відповідальності [12]. Як результат, у 2003 р. США проголосили Хорватію нездатною приймати американську військову допомогу і призупинили дію програми з навчань і тренувань ІМЕТ для хорватських військових на період 2003-2006 р., від чого країна втрачала десятки млн. дол. США щорічно. Це проблемне питання було повністю знято лише у 2009 р., коли американська держава офіційно змінила свою позиції щодо МКС.

Все-таки, у 2003 р. хорватсько-американські політичні відносини отримали новий імпульс із поверненням до влади туджмановської партії Хорватська демократична спільнота під лідерством її нового голови і Прем'єр-міністра країни І.Санадера.

До несподіваної відставки І.Санадера у 2009 р. і корупційного скандалу навколо нього, хорватський прем'єр міг похвалитися досить добрими відносинами з американською адміністрацією. У 2006 р. у Білому домі відбулася зустріч Президента США Дж.Буша-молодшого з хорватським Прем'єр-міністром, під час якої американський президент назвав І.Санадера своїм другом та висловив вдячність за підтримку Хорватією місії в Афганістані [13]. Держсекретар США К.Райс у свою чергу наголосила на повній підтримки з боку США Хорватії її зусиллям набути членства в ЄС та НАТО.

Слід зазначити, що Вашингтон підтримував Хорватію у її намаганнях набути членство у Північно-атлантичному Альянсі з самого початку, як тільки ця країна офіційно заявила про свій намір це зробити у 2000 р. Прихильне ставлення Америки Хорватія заслужила своєю участю у місії ISAF в Афганістані, а також готовністю до участі у американській регіональній ініціативі Адріатична Хартія, яка була створена у 2003 р., і до якої увійшли Хорватія, Албанія, Македонія, а пізніше Боснія і Герцеговина та Чорногорія. Цей американський проект мав на меті не лише забезпечити співробітництво та взаємну підтримку країн-кандидатів, чим стабілізувати відносини в Південно-східному регіоні, але також забезпечити політику відкритих дверей НАТО для країн регіону ПСЄ [7].

Тимчасом, невідповідність Хорватії вимогам повного співробітництва з Міжнародним карним трибуналом для колишньої Югославії пригальмувала як євро – так і євроатлантичну інтеграцію країни майже до 2005 р. Лише після розблокування цього питання, а саме видачі Хорватією Гаазі всіх хорватських громадян, обвинувачених на той момент у військових злочинах, відбувся відчутний прогрес як у відносинах Загреба і Вашингтону, так і на євроатлантичному і євроінтеграційному шляхах. Варто зазначити, що протягом переговорів Загреба з

Євросоюзом щодо членства РХ в ЄС, Вашингтон підтримував Брюссель з принципових питань, коли вони стосувалися взятих Хорватією на себе зобов'язань щодо застосування європейських критеріїв членства. Це, передусім, демократичні реформи, співробітництво з Гаазьким трибуналом, забезпечення прав людини та національних меншин, проведення реформи правосуддя та боротьба з корупцією.

У 2008 р. на Бухарестському саміті НАТО Хорватію було офіційно запрошено приєднатися до Північно-атлантичного альянсу. Відразу після зазначеного Саміту у квітні 2008 р. відбувся візит на найвищому рівні, коли Президент США Д. Буш-молодший прибув до Загребу із дводенним візитом [14]. Цей факт, а також те, що американський президент назвав РХ прикладом для інших країн регіону, спонукав світові ЗМІ говорити, що зазначений візит значно зміцнює положення Хорватії в регіоні ПСС [15].

Важливим зовнішньополітичним успіхом Хорватії стало набуття у 2009 р. нею повноправного членства у Північно-Атлантичному Альянсі. Незважаючи на спроби Словенії заблокувати ратифікацію угоди про вступ РХ до НАТО через територіальну суперечку навколо розмежування адриатичного узбережжя, Хорватія встигла завершити всі необхідні процедури до ювілейного саміту НАТО, де й було прийняте історичне рішення. Членством в Альянсі хорватська сторона певною мірою мала завдячити значній підтримці з боку США, які активно лобювали це питання в обмін на зобов'язання збільшити присутність військовослужбовців ЗС РХ в Афганістані.

У жовтні 2012 р. Державний Секретар Х.Клінтон відвідала Загреб, зустрівшись із Президентом І.Йосиповичем, Прем'єр-міністром З.Мілановичем, та Міністром закордонних справ В.Пусич. Під час переговорів, які стосувалися ролі Хорватії в НАТО, хорватського наближення до членства в Євросоюзі та економічних відносин, Х. Клінтон зазначила, що Хорватія є «лідером у Південно-східній Європі», із добре освіченою робочою силою, розвинутою інфраструктурою, добрим геополітичним положенням. Вона також наголосила на потребі забезпечення країною більшої прозорості для бізнесу, зменшення бюрократії та закінчення процесу приватизації [16].

На тлі розбудови політичного діалогу, відбувалося й зміцнення військового співробітництва, яке майже з самого початку політичного діалогу США і незалежної Хорватії було одним з найважливіших компонентів двосторонніх відносин Хорватії та США, в тому числі в рамках НАТО.

Власне військово-технічна площина військового співробітництва зосереджувалася на таких напрямках, як спільна участь у миротворчих місіях по всьому світі та американська військова допомога Хорватії в рамках структурних програмах по лінії оборони.

Вашингтон надавав високо оцінку тому, що Хорватія завжди приєднувалася до США у реагуванні на глобальні виклики. Так, Хорватія разом з США брала участь у місії в Афганістані, Косово, Лівії, Лівані, Кіпрі, Індії, Пакистані, Західній Сахарі, Голландських висотах, а також стала частиною глобальної коаліції проти ІДІЛ.

Як вже зазначалося, американська військова допомога стала доступною Хорватії ще на світанку незалежності під час війни за незалежність 1991-1995 рр. Неодноразово згадувався відомий факт постачання американської зброї Хорватії попри ембарго, уведене ООН у 1991 р. проти країн колишньої Югославії. Однак офіційна військова співпраця в цій області почалася у 1994 р., коли обидві країни

підписали Угоду про військове співробітництво, що дало можливість Хорватії приєднатися до американської програми «Міжнародна військова освіта та тренування» (International Military education and Training, IMET).

Від тоді і до сьогоднішнього дня Хорватія на рівні Міністерства оборони та Збройних Сил брала участь у 11 головних військових структурних програмах, фондах та ініціативах, зокрема: Foreign Military Financing (FMF), Foreign Military Sales (FMS), Global Peacekeeping Operation Initiative (GPOI), програма «Article 1206 – Train and Equip», програма «Article 1202 Enhanced ACSA» (Acquisition and Cross Servicing Agreements), Excess Defense Article (EDA), Coalition Support Funds (CSF), International Military Education and Training (IMET), Cooperative Logistic Supply Support Agreement (CLSSA), програма MANPADS, та програма з розмінування та знищення надмірних залишків вогнепальних засобів.

Програма Foreign Military Financing (FMF) або Міжнародне військове фінансування це програма, за якою надається фінансова допомога тим партнерським країнам, які закупають американську зброю, спорядження, техніку, послуги, тренінги. Ця програма була відкрита для Хорватії з 2000 р. і вже до 2003 р. країна отримала в її рамках 18,5 млн. дол. [17]. Певний час програма була для Хорватії призупинена, і знову відкрита у 2008 р., і від тоді РХ отримала ще додаткові 14,5 млн. дол. США. Допомога, головним чином пішла на закупівлю обладнання для комунікації, тренувальних систем MILES (Multiplate integrated Lazer Engagement System) для Симулятивного тренувального центру, яка дозволяє імітувати реальні умови бою при підготовці солдатів, а також навігаційні обладнання для гелікоптерів Мі-8 тощо [8].

Програма Foreign Military Sales є одним з основних каналів військового співробітництва США з країнами-партнерами, в рамках якої відповідний підрозділ Міністерства оборони (Defense Security Cooperation Agency) надає безкоштовно посередництво іноземним країнам у купівлі військового американського обладнання, послуг, навчання. На сьогодні Хорватія закупила такого обладнання на 4,2 млн. дол. США, включаючи повітряну техніку та обладнання, прилади для комунікації, прилади нічного бачення та програму підтримки для Симулятивного тренувального центру ЗС.

Програма Global Peacekeeping Operation Initiative, започаткована у 2004 р. як інструмент для багатостороннього співробітництва з підтримки миру, передусім у сфері навчання і тренування майбутніх миротворців, як в рамках ООН, так і в рамках інших регіональних організацій. Хорватія використала на сьогодні 5,1 млн. євро для придбання двох лабораторій для вивчення іноземних мов для потреб ЗС РХ, навігаційного обладнання та приборів для нічних польотів [8].

Програма «Article 1206 – Train and Equip», в рамках якої США з моменту її заснування у 2006 р. виділило вже 2,2 млрд. дол. США, і яка сконцентрована на допомозі союзницьким країнам у боротьбі з тероризмом [19]. Ця програма стала доступна Хорватії лише з 2010 р., а вже до 2014 р. країна отримала в її рамках обладнання та навчання на суму близько 31 млн. дол. США.

Програма «Article 1202 Enhanced ACSA» (Acquisition and Cross Servicing Agreements) передбачає безкоштовну передачу військової техніки союзникам США у місях з підтримки миру в Іраку та Афганістану. Хорватія отримала від американської сторони в рамках цієї програми в якості донорської допомоги 50 машин НММВВ (High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle, або високомобільний багатоцільовий колісний транспортний засіб) та 12 колесних

броньованих машин з протимінним захистом MRAP, використання яких які закінчилося в місії в Іраку [8].

Програма Excess Defense Article (EDA) передбачає продаж за зниженими цінами чи безоплатну передачу використаної американської військової техніки та обладнання, яке вважається по різних причинах надмірним для використання американськими ЗС [20]. Хорватія користується цією програмою починаючи з 2012 р. і закупила такої техніки на загальну суму 127 млн. дол. США, а у 2014 р. придбала до неї запчастин на суму 1,6 млн. дол [8].

Програма Coalition Support Funds (CSF) діє з 2002 р. для того, щоби компенсувати країнам-партнерам логістичні витрати чи витрати за військову участь в операціях, які проходять під керівництвом США. Так, Хорватія повернула собі часткові витрати за участь у місії в ISAF в Афганістані – 16,9 млн. дол. США у період 2010-2013 рр. [8].

Найбільш стара з усіх програма International Military Education and Training (IMET) діє з 1976 р. і передбачає навчання військових іноземних країн в одній з більш ніж 150 військових інституцій в США. Хорватія до цього часу використала близько 600 військових навчальних заходів США на загальну суму 9 млн. дол. США. [8].

У рамках програми Cooperative Logistic Supply Support Agreement (CLSSA) хорватські ЗС можуть самостійно купувати у американській армії запчастини до придбаної американської ж військової техніки.

Уряд США на сьогодні передав хорватському Міністерству оборони допомоги у розмірі 2 млн. дол. США в рамках знищення переносних протиповітряних ракетних установок типу «Ігла» і «Стріла-2м» (засобів категорії MANPADS). Також, 2,5 млн. дол. США Хорватія отримала від Америки на потреби розмінування [8].

У порівнянні з військовим співробітництвом, економічні відносини між РХ та США не відрізняються жвавістю. Так, товарообіг між двома країнами у період 2007-2014 рр. коливався лише між 500-947 млн. дол. США при постійному падінні з 2012 до 2015 рр., коли він досяг найнижчої своєї точки лише у 480,6 млн. дол. США (США стоїть лише на 12 місці для Хорватії по товарообігу) [21].

Активне військове співробітництво пояснюється можливо тим, що США дивляться на відносини з Хорватією через призму регіонального контексту, вбачаючи в цій країні передусім важливого партнера у Південно-східній Європі, який, будучи членом ЄС та НАТО, а також низки регіональних ініціатив, здатний зробити відчутний внесок у стабілізацію регіону та бути союзником Вашингтону у важливих міжнародних ініціативах, в т.ч. військових. В умовах, коли інтеграційні процеси у регіоні ПСЄ поступово втрачають свій темп, залишаючи місце для певної нестабільності, Америка вбачає у Хорватії демократичну країну із стабільною безпековою ситуацією, ринковою економікою та повагою до прав людини, яка може своїм прикладом і конкретними діями позитивно вплинути на країн-сусідів. Така позиція постала ще більш актуальною після набуття членства Хорватії в ЄС у 2013 р., коли за останні декілька років значно посилюється російський вплив в ПСЄ, передусім, Сербії. У таких умовах Хорватія може вбачатися США як «найсильніший союзник Заходу проти російського впливу в регіоні» [6].

Список використаних джерел та літератури

1. Galbraith P. The role of the United States in the New Security Order in Europe /P. Galbraith // Croatian International Relations Review. – Vol. 3. – №. 8/9. – 1997. – P. 101-104. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://hrcak.srce.hr/7202> (last access: 20.11.2017) – Title from the Screen.
2. Vukadinović R. U.S. Policy in the Southeast R.Vukadinović // Politička misao, Vol. XXXV. – 1998. – № 5. – P. 89-104. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://hrcak.srce.hr/file/51087> (last access: 20.11.2017) – Title from the Screen.
3. Bartlett W. Croatia: Between Europe and the Balkans / W.Bartlett. – London: Routledge, 2004. – P.78
4. Montgomery W.T. “Croatia's Roadmap to Partnership for Peace” // Croatian International Relations Review. – Vol. IV. – № 11. – 1998. – P. 88-90.
5. Dumanovic N. Balkan Chess: Serbia, Croatia, and the Second Cold War / N. Dumanovic, D. Jankovic// Foreign Affairs – February 22, 2016. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.foreignpolicyjournal.com/2016/02/22/balkan-chess-serbia-croatia-and-the-second-cold-war> (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.
6. Skrpec D. Croatia, Russia, and the Balkan Great Game: Why the West Needs Zagreb [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.foreignaffairs.com/articles/croatia/2017-07-25/croatia-russia-and-balkan-great-game> (last access: 20.11.2017) – Title from the Screen.
7. Grdešić I. US-Adriatic Charter of Partnership / I. Grdešić // Politička misao. – Vol. XLI. – 2004. – №. 5. – P.104–122. [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://hrcak.srce.hr/21148?lang=en> (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.
8. Tabak I. Što je Hrvatska do danas zaradila od SAD [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://obris.org/hrvatska/sto-je-hrvatska-do-danas-zaradila-od-sad> (last access: 19.11.2017) – Title from the Screen.
9. Human Rights Watch. Broken Promises: Impediments to Refugee Return to Croatia, September 3, 2003 // [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.hrw.org/reports/2003/croatia0903> (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.
10. Mesić M. 2011: Manjinski povratak u Hrvatsku - studija otvorenog procesa / Mesić M., Bagić D. // Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice. – [Electronic Resource] – Mode of Access: https://bib.irb.hr/datoteka/603986.Manjinski_povratak_2011_final.pdf (last access: 20.11.2017) – Title from the Screen.
11. Status of US Bilateral Immunity Agreements [Electronic Resource] – Mode of Access: http://www.iccnw.org/documents/CICCFBS_BIAstatusCurrent.pdf. (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.
12. SAD će zabraniti vojnu pomoć za 35 zemalja [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.index.hr/Vijesti/clanak/sad-ce-zabraniti-vojnu-pomoc-za-35-zemalja/146260.aspx> (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.
13. Premijer Sanader: Posjet SAD-u vrlo uspješan i koristan // Vlada RH. [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://vlada.gov.hr/vijesti/premijer-sanader-posjet-sad-u-vrlo-uspjesan-i-koristan/5646> (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.
14. Bush Gets Warm Welcome in Croatia Amid Anti-U.S. Protests // Foxnews. – [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.foxnews.com/story/2008/04/04/bush-gets-warm-welcome-in-croatia-amid-anti-us-protests.html> – (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.
15. Posjet predsjednika Busha Zagrebu jača ulogu Hrvatske u regiji // Reuters. – [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://ba.voanews.com/a/a-37-2008-04-02-voa2-85983632/1159278.html> (last access: 20.11.2017) – Title from the Screen.
16. Hillary Clinton u Vladi s Milanovićem i Vesnom Pusić [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/hillary-clinton-u-vladi-s-milanovicem-i-vesnom-pusic-20121031> (last access: 20.11.2017) – Title from the Screen.
17. CRS Report for Congress: Croatia: Basic Facts. [Electronic Resource] – Mode of Access: https://www.everycrsreport.com/files/20010611_95-668_91e323c0d352dea589456debbf2c4cb656de5286.pdf (last access: 20.11.2017) – Title from the Screen.
18. Security Assistance Reform: “Section 1206” Background and Issues for Congress [Electronic Resource] – Mode of Access: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RS22855.pdf> (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.

19. The Defense Security Cooperation Agency Helps Its Foreign Partners [Electronic Resource] – Mode of Access: <http://www.dsca.mil/taxonomy/term/449/feed> (last access: 22.11.2017) – Title from the Screen.
20. Gospodarska diplomacija MVEP RH: SAD //MVEP RH. [Electronic Resource] – Mode of Access <https://ru.scribd.com/document/347910700/GD-Web-Profil-I-Q-17-SAD#download> (last access: 23.11.2017) – Title from the Screen.

References

1. GALBRAITH, P. (1997) The role of the United States in the New Security Order in Europe. *Croatian International Relations Review*. No. 8/9. P.101-104. [Online].– Available from: <http://hrcak.srce.hr/7202> [Accessed: 20 November 2017]
2. VUKADINOVIĆ, R. (1998) US Policy in the Southeast Europe. *Politička misao*. No. 5. pp. 89-104. [Online]. Available from: <https://hrcak.srce.hr/file/51087>. [Accessed: 20 November 2017]
3. BARTLETT, W. (2003) *Croatia: Between Europe and the Balkans*. London: Routledge.
4. MONTGOMERY, W.T. (1998). Croatia's Roadmap to Partnership for Peace. *Croatian International Relations Review*. No. 11. P. 88-90.
5. DUMANOVIC, N., JANKOVIC, D. (2016) Balkan Chess: Serbia, Croatia, and the Second Cold War. *Foreign Policy Journal* [Online]. Available from: <https://www.foreignpolicyjournal.com/2016/02/22/balkan-chess-serbia-croatia-and-the-second-cold-war> [Accessed: 22 November 2017]
6. SKRPEC, D. (2017). *Croatia, Russia, and the Balkan Great Game: Why the West Needs Zagreb*. Foreign Affairs. [Online] Available from:
 1. <https://www.foreignaffairs.com/articles/croatia/2017-07-25/croatia-russia-and-balkan-great-game> July, 25, 2017.[Accessed: 20 November 2017]
7. GRDEŠIĆ, I. (2004) US-Adriatic Charter of Partnership. *Politička misao*. No. 5. P.104–122. [Online]. Available from: <http://hrcak.srce.hr/21148?lang=en> [Accessed: 22 November 2017]
8. TABAK, I. Što je Hrvatska do danas zaradila od SAD [Online] Available from: <http://obris.org/hrvatska/sto-je-hrvatska-do-danas-zaradila-od-sad> [Accessed: 19 November 2017]
9. BROKEN PROMISES: IMPEDIMENTS TO REFUGEE RETURN TO CROATIA (2003). Human Rights Watch. [Online] Available from: <http://www.hrw.org/reports/2003/croatia0903/>. [Accessed: 20 November 2017]
10. MESIĆ, M., BAGIĆ, D. (2011) Manjinski povratak u Hrvatsku - studija otvorenog procesa. *Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice*. [Online]. Available from: https://bib.irb.hr/datoteka/603986.Manjinski_povratak_2011_final.pdf [Accessed: 20 November 2017]
11. COALITION FOR THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT. (2006) *Status of US bilateral immunity agreements* [Online] Available from: http://www.iccnw.org/documents/CICCF_S_BIAstatusCurrent.pdf [Accessed: 22 November 2017]
12. SAD će zabraniti vojnu pomoć za 35 zemalja (2003). [Online] Available from: <http://www.index.hr/Vijesti/clanak/sad-ce-zabraniti-vojnu-pomoc-za-35-zemalja/146260.aspx> [Accessed: 22 November 2017]
13. Premijer Sanader: Posjet SAD-u vrlo uspješan i koristan (2006). *Vlada RH* [Online] Available from: <https://vlada.gov.hr/vijesti/premijer-sanader-posjet-sad-u-vrlo-uspjesan-i-koristan/5646> [Accessed: 22 November 2017]
14. Bush gets warm welcome in Croatia amid anti-U.S. protests (2008). *Foxnews* [Online] Available from: <http://www.foxnews.com/story/2008/04/04/bush-gets-warm-welcome-in-croatia-amid-anti-us-protests.html>. [Accessed: 22 November 2017]
15. Posjet Predsjednika Busha Zagrebu jača ulogu Hrvatske u regiji (2012). *Reuters* [Online] Available from: <https://ba.voanews.com/a/a-37-2008-04-02-voa2-85983632/1159278.html> [Accessed: 20 November 2017]
16. Hillary Clinton u Vladi s Milanovićem i Vesnom Pusić (2012). *TPORTAL*. [Online] Available from: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/hillary-clinton-u-vladi-s-milanovicem-i-vesnom-pusic-20121031> [Accessed: 22 November 2017]
17. CONGRATIONAL RESEARCH SERVICE (2001) CRS report for congress: Croatia: Basic Facts [Online]: Available from https://www.everycrsreport.com/files/20010611_95-668_91e323c0d352dea589456debbf2c4cb656de5286.pdf [Accessed: 20 November 2017]

18. CONGRESS RESEARCH SERVICE (2014) Security Assistance Reform: “Section 1206” Background and Issues for Congress [Online]. Available from: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RS22855.pdf> [Accessed: 22 November 2017]

19. DEFENSE SECURITY COOPERATION AGENCY (2014) The Defense Security Cooperation Agency Helps Its Foreign Partners. [Online] Available from: <http://www.dsca.mil/programs/excess-defense-articles-eda> [Accessed: 22 November 2017]

20. MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA. (2017) Gospodarska diplomacija MVEP RH: SAD.MVEP RH. [Online] Available from: <https://ru.scribd.com/document/347910700/GD-Web-Profil-I-Q-17-SAD#download>. – [Accessed: 23 November 2017]

Надійшла до редколегії 10.03.2018

Iryna Borovets, post-graduate student of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

POLITICAL-MILITARY ASPECTS OF THE CROATIA-US BELATERAL RELATIONS DURING 2000-2013

***Abstract.** Throughout the entire period of the European integration of the Republic of Croatia, its relations with the USA not only haven't fallen to the background due to the country's overwhelming EU-membership oriented activities and influenced significantly Croatian dialogue with Brussels, but also certainly influenced the foreign policy of Zagreb. Therefore, studying European integration of Croatia without a closer look at the Croatian relations with the USA as its strategic partner over that period would be incomplete.*

The importance of the USA for Croatia could be explained by the Euro-Atlantic aspiration of the latter, as well as by the American influence on its perspective of the NATO membership. What is more, the military cooperation between the two countries became very dynamic over this period due to the US' perception of Croatia as a main regional partner in the South-East Europe and the future EU and NATO member, which would be capable of contributing to stabilizing the region and being an ally of Washington in its fundamental international initiatives. Over the recent years, when the processes of integration in Europe felt the loss of dynamics and consequently opened a door for possible instability in the South-East Europe, Croatia gained more weight in the US' perception in the capacity of a partner and of the democratic country with stable security situation, operational market economy, respected human rights, which could positively influence the neighboring states.

***Key words:** Croatian-American relations, Croatia, USA, military cooperation.*

УДК 327(73+44)

Оксана Мітрофанова,

кандидат політичних наук,

старший науковий співробітник

Державна установа «Інститут всесвітньої історії» НАНУ

відділ трансатлантичних досліджень

США І ФРАНЦІЯ: ДИНАМІКА СПІВРОБІТНИЦТВА І ПРЕЗИДЕНТСТВА Д.ТРАМПА ТА Е.МАКРОНА

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню співробітництва президентів Д. Трампа та Е. Макрона. Аналізуються висловлювання Д. Трампа щодо президентських перегонів у Франції, його позиція, що найсильнішим кандидатом на виборах була Марін Ле Пен з «Національного фронту», та його подальша характеристика новообраного президента Франції Е. Макрона. Досліджуються підходи президентів щодо глобальних міжнародних проблем, спільне та відмінне в їхніх позиціях стосовно врегулювання*